

Az egykori ártéri gyümölcsös gazdálkodás értékes emléke a Szigetcsúcon található csőszház. A mezőgazdasági munka jelentőségét idézik a köztereken kiállított mezőgazdasági gépek. A tűzoltószertár mellett pedig kézi tűzoltókocsi idézi a régi időket.

KÖZTÉRI SZOBROK, EMLÉKEK

Harta köztéri alkotásokban is gazdag, melyek a közösségi emlékezet megerősítésének legjobb eszközei.

Szereplők:

Szobrok:

- Majális lány
- Majális nő
- II. világháborús emlékmű
- I. világháborús emlékmű
- Erdei
- Dózsa
- Luther
- Néptanító
- Hármas kereszt
- 56-os emlékmű
- Semmelweis
- Áldott állapotú nő
- Hoffer

Szellemek:

- Fuvaros szelleme
- Szűgyártó szelleme

A www.kozterkep.hu oldal 14 alkotást jegyez a településről. Az alkotók között olyan helyi kötődésű művészek alkotásai mellett, mint Fish-Kovács László (Kopjafa, 56-os emlékmű) és Köhler Péter (Rétfalvi Teofil és Luther Márton mellszobra).

Számos, korának jegyzett alkotója szobrával is találkozhat az ide látogató (Szentirmai Zoltán, Kiss István, Vasas Károly), bár több szobor az utóbbi időben már nem felállításának helyén, hanem áthelyezve található meg.

A legkorábbi Farkas Béla 1924-ben felállított I. világháborús emlékműve. Egyedülálló, hogy a település szobrairól Lehoczki Károly Hartán született költő színművet írt Szobrok huzatban címmel.

EMLÉKTÁBLÁK, EMLÉKFÁK

A legtöbb Hartán kihelyezett emléktábla a település történetéhez kapcsolódik, egy-egy meghatározó személyiséget, történelmi eseményt idéz meg. Esetenként egy-egy köztéri tárgyat (pl. ártézi kút) egészít ki. Jellemző, hogy többnyire a településközpontban kerültek elhelyezésre. Újabban két tábla is kihelyezésre került a lakosságcseré emlékére. Harta lakói előszeretettel helyeznek el emléktáblát egy-egy fejlesztéshez kapcsolódóan is – útfelújítás, kerékpár útvonalának átadása.

Az emlékfák sorát a faluház udvarán ültetett partnertelepülések fái kezdték, majd pl. a Ráday parkban és a Művelődési ház előtt is sor került táblával megjelölt fák ültetésére.

A hagyomány új erőt 2010-ben kapott. Ettől az évtől kezdve ültet a Dunakör hartai csoportja minden évben a hartai újszülötteknek egy-egy fát a település közparkjaiban vagy útszéli faként (fő fafajok: hársfa, gömbjuhar, egyéb díszfák), 2017. őszéig összesen 201 fa került kiültetésre.

TEMETŐ

A hartai temetőbe felekezeti hozzátartozástól függetlenül évszázadok óta temetkeznek a település lakói. A legrégebbi rész Kegyeleti park néven emlékpark funkciót kezd betölteni. A Hartára egykor oly jellemző faragott oszlopos fejfák bemutatása immár a Helytörténeti Gyűjtemény feladata, míg a kőbe foglalt ősök emlékezetét a temetőben, külön helyen mutatják be. Sétálgatva Palotay Gyula egy-egy sírversét is felfedezhetjük.

KERESZTEK

Harta-Szentkirály és Nagykékes katolikus lakói állítottak a múltban keresztek. A protestáns település temetőjében és a főút mentén újabban jelentek meg keresztek.

ELTÉRŐ KARAKTERŰ TELEPÜLÉSRÉSZEK

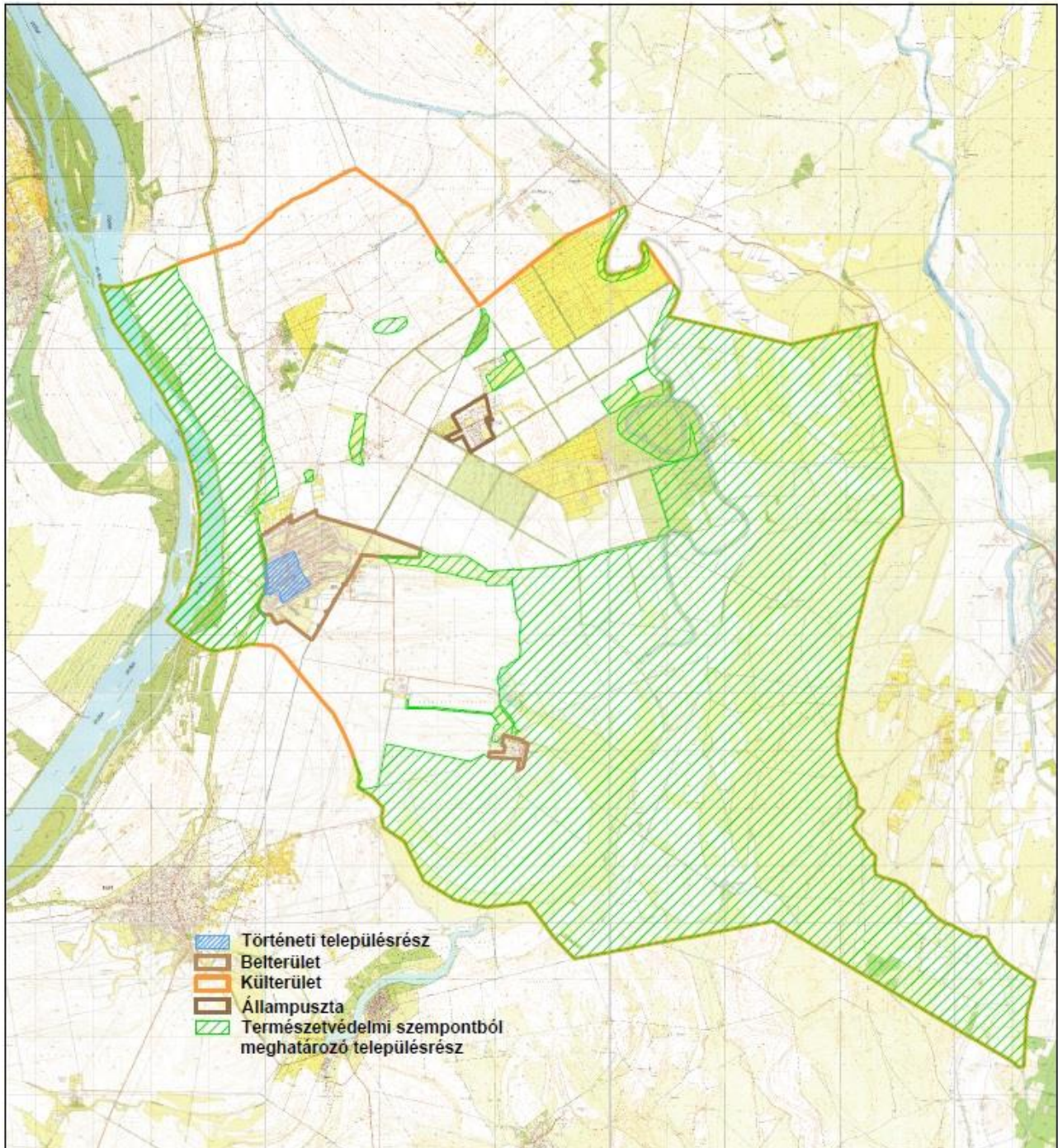
Harta belterülete a lakosságszám növekedésével bővült, változott, illetve változik napjainkban is. Az utcahálózatban általánosságban jellemző a struktúrákat kitöltő döntően fésűs (oldalhatáros) beépítés. A település magját továbbra is a legkorábban kiépült utcák adják, melyeket telekméretük különböztet meg leginkább a később kiépült területektől. Jellemző, hogy a régi házhelyeken modernebb stílusban épülnek új házak. Az előző fejezetben áttekintett védett vagy védelemre javasolt épületek és egyedi elemek (templomok, nagygazdaházak) főként a legkorábban beépült utcákban találhatók (történeti településrész).

A külsőbb területeken található jellegzetes falusi utcák települési arculata hasonló, azonban ahogy haladunk kifelé, úgy növekszik az előkertes beépítésű utcaszakaszok aránya. A különböző utcaképi karakterek közötti átmenet fokozatos, valamely szerkezeti elemhez köthető éles határvonal nem állapítható meg. A volt községi legelő illetve mélyebb fekvésű területek közelében (egykori Vásártér) kialakult új beépítések viselik a legmodernebb jegyeket, itt jelennek meg leginkább az előkertes, nagy és változatos alapterületű, általában tetőtérbeépítésű házak, melyek természetesen – azonban jóval kisebb mértékben – megjelennek a korábbi falusias beépítések helyén is. A legkésőbb kialakult településrészekben jelen vannak már tervezett rekreációs terek (sportpálya, tenispálya), míg a belterületen lévő közparkok jellemzően házhelyek összevonásával jöttek létre. Önálló belterületi egység a beépítésében történeti kialakulásából fakadó sajátos jegyeket is mutató Nagykékes és Állampuszta.

Az egykori középkori falvak helyén egy-egy birtokközpont, majd ezek nyomán gazdasági (téesz) majorság alakult ki, ezek ma is a mezőgazdasági termelés központjai. Az ipari tevékenység részben a jó megközelíthetőség által lehatárolva a főbb közlekedési utak mentén található. A Duna jelentősége igen nagy a hartaiak életében, amit leginkább a Sziget különleges védelmi és fejlesztési igénye tükröz, de fontos odafigyelni az egyéb, természetvédelmi szempontból meghatározó településrészekre is.

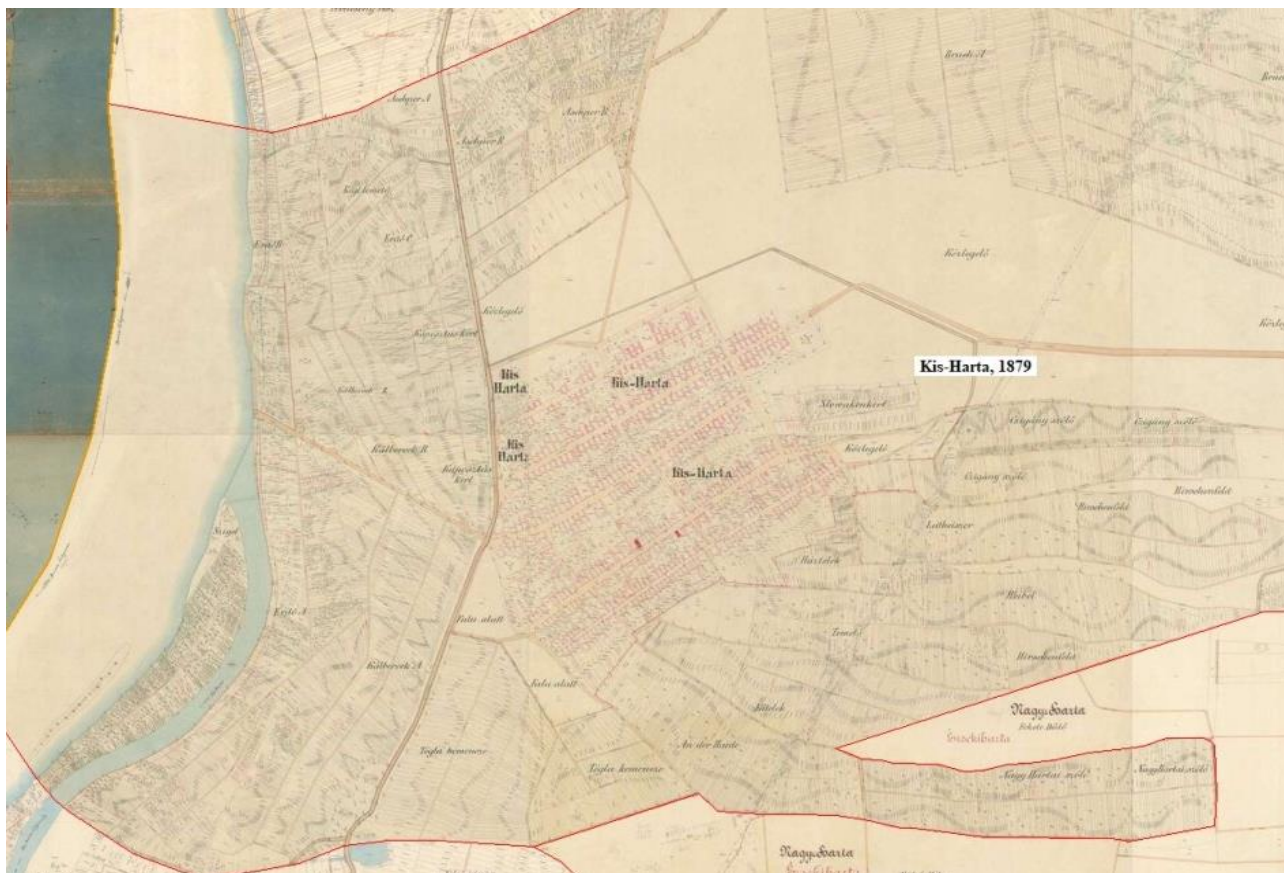
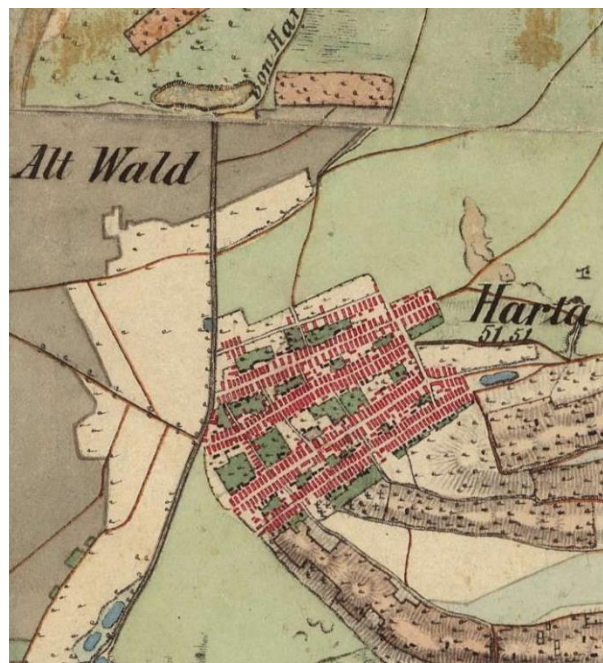
Harta eltérő karakterű településrészei

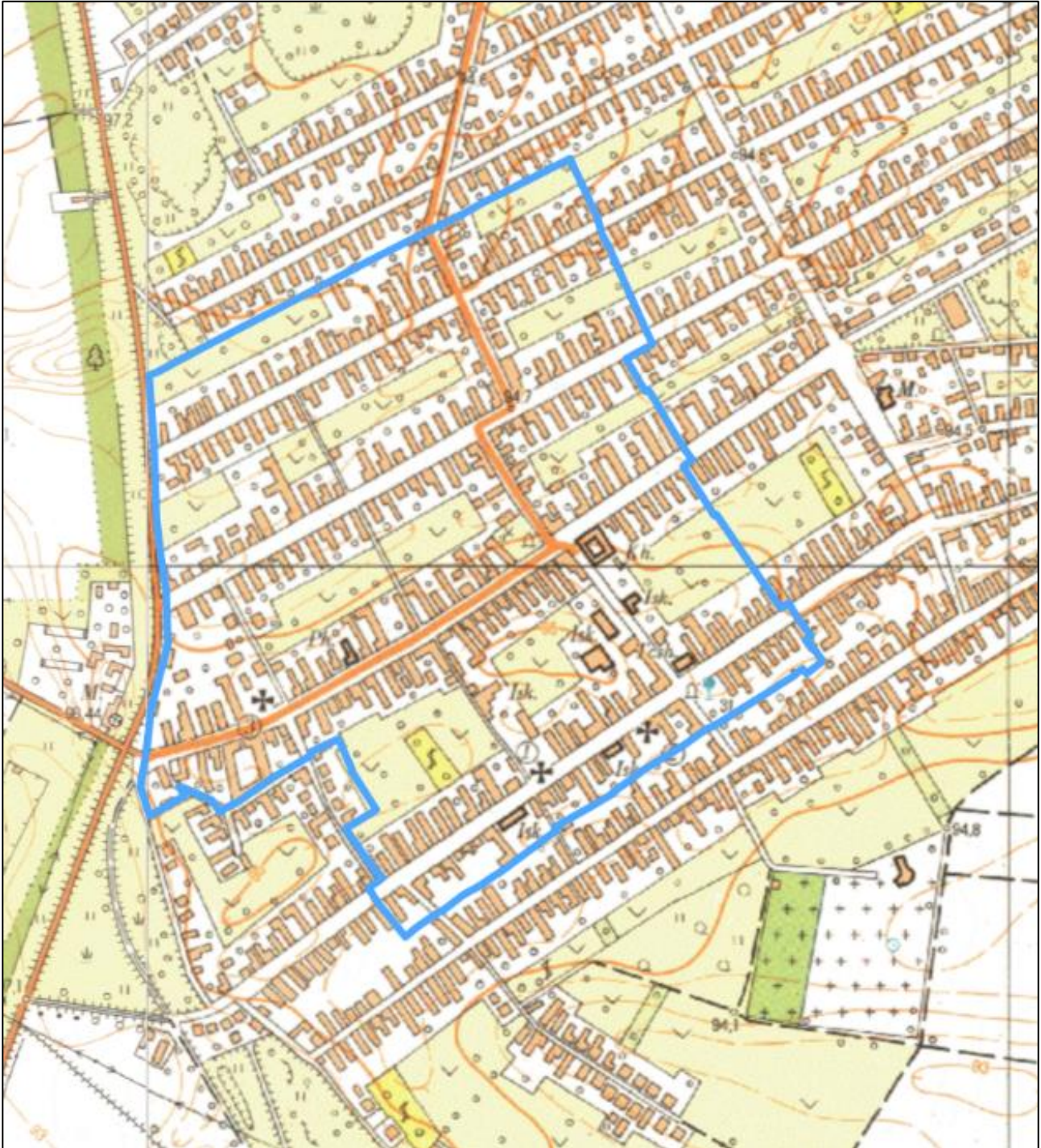

TÖRTÉNETI TELEPÜLÉSRÉSZ

Harta történeti településmagja történeti térképek alapján

Harta történeti településrésze a megmaradt értékek alapján

1937-ben, mint azt Fél Edit leírásából ismerjük, hét párhuzamos és három keresztutca alkotják a hartai németek faluját. „A szájhagyomány szerint az uraságén kívül nem volt más épület a birtokon. A telepesek elsőnek a *hinrkas*-t építik be, utána a *fédrrkas*-t és az *ulvaaris*- (újváros) *kas* felét (ma Ráday-, Templom- és Kossuth Lajos utcák). Ezek után, külön-külön az *ulvaaris-kas* másik felét, majd a *najkas*-1 (Széchényi utca), 1850 után a *veltkas*-t (Petőfi Sándor utca) építik be. 1927—28-ban épülnek egyszerre a *naja hajsar* (új házak): a Petőfi utca meghosszabbítása, valamint a Dózsa Gy. és az Ady E. utcák. A terjeszkedési határt a falu két végében az épületanyag számára kiásott és baromfiúsztatóvá lett két gödör, *Bekávaras* (békaváros) és *slavakaprox* (Slovaken-Bruch) szabja meg.”

Együttes karaktervédelem

A Templom utca páratlan oldalán az 53-75.sz. alatti alábbi épületek:

Templom u. 53. Általános Iskola
Templom u. 55. Lakóház- Templom u. 57. Lakóház
Templom u. 59-61 Lakóház
Templom u. 63 Lakóház
Templom u. 65. Lakóház
Templom u. 67 Általános iskola
Templom u. 69. Lakóház
Templom u. 71. Református templom
Templom u. 73. Lelkész lakás
Templom u. 75. Lakóház

A Templom utca páros oldalán a 48-62. sz. alatti épületek:

Templom u. 48. Lelkési hivatal
Templom u. 50. Imaház
Templom u. 50. Evangélikus templom
Templom u. 50. Lakóház
Templom u. 52. Lakóház
Templom u. 56. Lakóház
Templom u. 58 Lakóház
Templom u. 60 Lakóház
Templom u. 62 hrsz.10 Múzeum

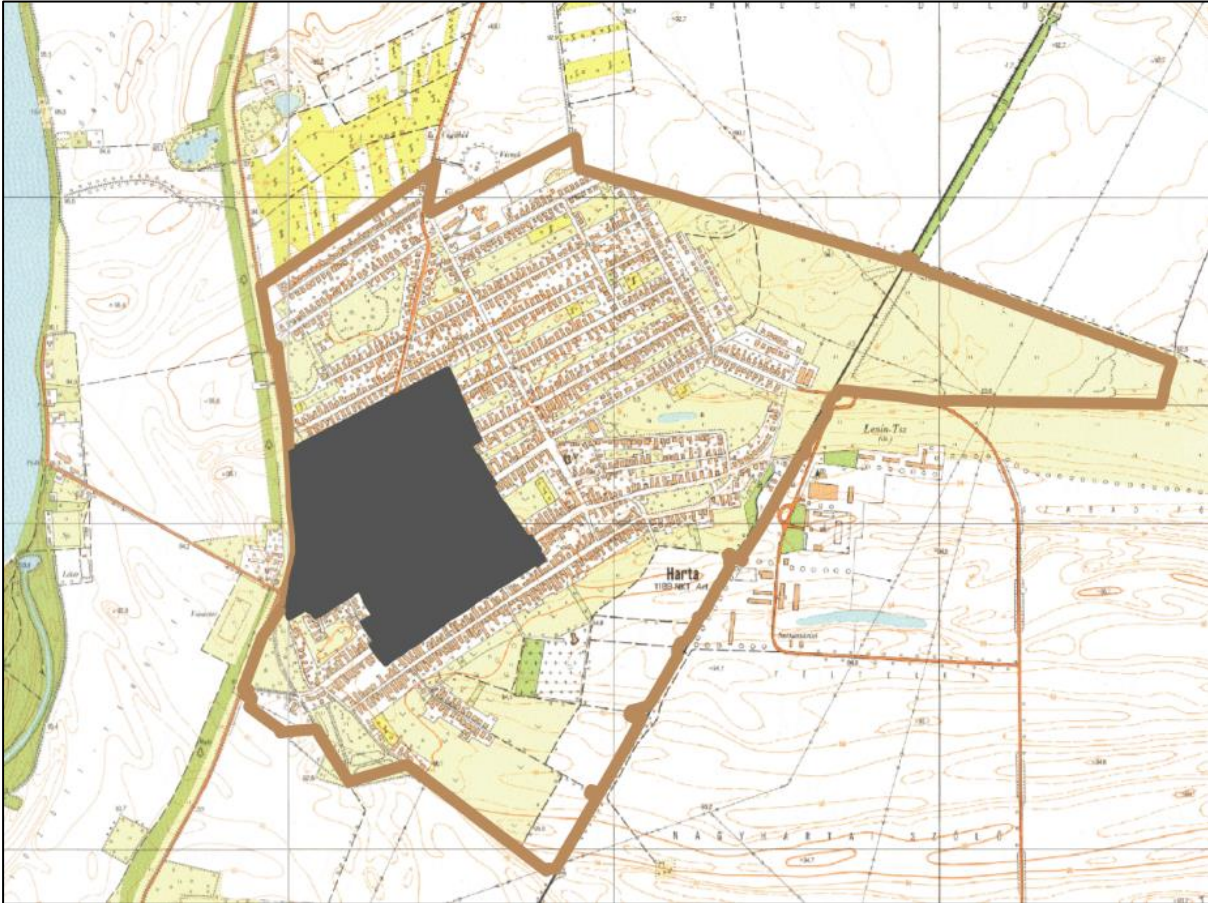
A Templom utca a település egyik legrégebbi utcája, híven őrzi a betelepüléskor kialakított telekkiosztást. Itt található a település két országos védettségű épülete, az evangélikus és református templom, itt voltak egyházi iskolái, és itt van a polgármesteri hivatal is. Köztéri szobrokban, emléktáblákban leggazdagabb része a falunak. A Helytörténeti Gyűjtemény jelenleg két épületben mutatja meg Harta értékeit, és a hangversenyteremként és kiállító helyként is funkcionál Hajós Múzeum.

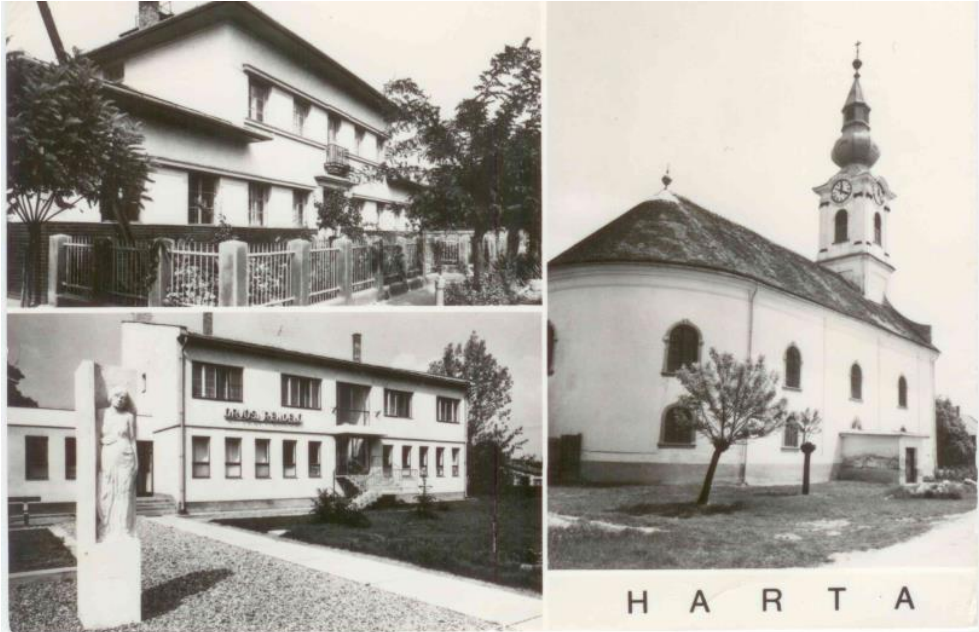
BELTERÜLET

A városrész területe megegyezik a közigazgatási értelemben vett belterülettel, kivéve belőle a Történeti településrészt. A két városrész közötti átmenet nem feltűnő az utcaképpen, de érzékelhető, hogy „korban” egy másik világba értünk.

Belterület - középületek

A történeti településmag szerves részét képezik a középületek, kiemelten a polgármesteri hivatal, orvosi rendelő, művelődési ház, faluház és a közoktatás intézményei. Sajátos arculatuk részben múltban gyökerező, részben funkciójuk által is meghatározott.

Folyamatosan jó karban tartott épületek. Mind színezésükkel, mint megújuló napenergia-telepítésével mintául szolgálnak a magánházaknak is, ezért kiemelten fontos környezetük rendezése, megközelíthetőségük biztosítása.

Belterület - családi házak

Jellemző földszintes családi házas beépítés határozza meg a belterület karakterét. A lebontott régi házak helyén felépülő új lakóházak tájolásukkal igazodnak a korábbi épületekhez, miközben megjelenik a tetőtér-beépítés is.

Belterület - szolgálati lakóházak

Harta belterületén belül a Kékesi út egy szakaszán emeletes társasházak és kertvárosias beépítés tükrözik az egységes tervek szerint, mint állampuistai szolgálati lakások, megvalósult egyszeri fejlesztést.

Belterület - újonnan beépülő lakóterületek

Az előkertes telekkialakítással és változatosabb tető- és alaprajzzal az 1990-es évektől beépülő falurész jellegzetes épületei.

Az utcaképeket szemlélve megállapítható, hogy a tetőidomok változatossága nem zavaró, különösen ha a színhasználat visszafogott (fehér falak, vörös agyagcserép), vagy ha az előkert nagyobb fákkal és bokrokkal beültetett.

